

Pro dětské čtenáře

Já jsem Malála

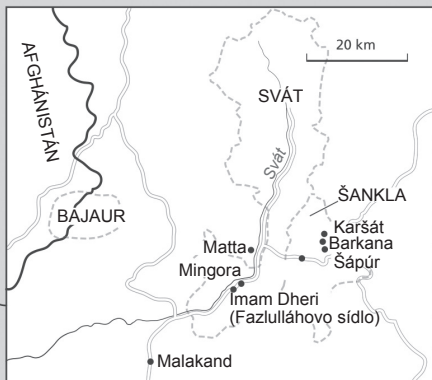
Skutečný
příběh dívky,
která bojovala
za vzdělání
a změnila svět

MALÁLA JÚSUFZAJOVÁ
s PATRICIÍ MCCORMICKOVOU

Albatros

Mapa Svátu, Pákistánu
a přilehlých oblastí

Já jsem Malála

Skutečný příběh dívky,
která bojovala za vzdělání
a změnila svět

MALÁLA JÚSUFZAJOVÁ

s PATRICIÍ McCORMICKOVOU

Albatros

Kniha vznikla v rámci semináře
Nakladatelská teorie a praxe při Ústavu translatologie
Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Mapu vytvořil John Gilkes

Poděkování Hinně Júsufové za podklady pro časovou osu

Copyright © 2014 by Salarzai Limited

Translation © Martina Buchlová, 2015

This edition published by arrangement with Little, Brown
and Company, New York, New York, USA. All rights reserved.

ISBN 978-80-00-04072-1

*Dětem všude na světě, které nemají přístup ke vzdělání,
učitelům, kteří statečně dál učí, a každému, kdo bojoval
za svoje základní lidská práva a vzdělání.*

Prolog

Když zavřu oči, vidím svůj pokoj. Postel není ustlaná, moje měkká peřina je zmuchlaná na hromadě, jak jsem pospíchala do školy. Šla jsem pozdě na písemku. Můj školní rozvrh leží na stole otevřený na stránce s datem 9. října 2012. A moje školní uniforma – bílé kalhoty *šalvár* a modrý *kamíz* – visí na háčku na zdi a čeká na mě.

Slyším děti ze sousedství, jak hrají v uličce za naším domem kriket. Slyším šum z nedalekého bazaru. A když se opravdu pozorně zaposlouchám, uslyším i Safínu, svou kamarádku odvedle, jak klepe na zeď mezi námi, aby mi mohla říct nějaké tajemství.

Cítím vůni vařící se rýže, jak se máma činí v kuchyni. Slyším svoje mladší bratry, jak se přetahují o ovladač – televize se přepíná mezi wrestlingovým *Smackdownem* a kreslenými seriály. Zanedlouho ke mně dolehne otcův hluboký hlas, jak na mě volá mou přezdívkou.

„*Džání*,“ říká, persky to znamená dušinko, „jak to dneska běží ve škole?“ Ptal se, jak to vypadá v dívčí škole Chušhála

Chána, kterou on založil a já navštěvovala, ale já jsem vždycky využila příležitosti, abych tu otázku vzala doslova.

„*Abá*,“ vtípkovala jsem pokaždé, „ve škole to neběží, ale jde!“ Tím jsem mu chtěla říct, že by to tam mohlo odsýpat i lépe.

Jednoho rána jsem ze svého milovaného domova v Pákistánu vyšla – s úmyslem znovu se zahrabat pod peřinu, jakmile bude po škole – a skončila na druhém konci světa.

Někteří říkají, že je pro mě teď příliš nebezpečné se tam vracet. Že už se tam nebudu moct vrátit nikdy. A tak se tam čas od času vrátím ve vzpomínkách.

Teď však v tom domě bydlí jiná rodina, v té ložnici spí jiná dívka – zatímco já jsem tisíce mil daleko. Na ostatních věcech z mého pokoje mi nijak zvlášť nesejde, ale o školní trofeje, které jsem měla na knihovně, si dělám starosti. Někdy se mi o nich i zdá. Je tam cena za druhé místo z první debatní soutěže, již jsem se kdy účastnila. A víc než čtyřicet pět zlatých pohárů a medailí za nejlepší výsledky v ročníku v různých zkouškách, debatách a soutěžích. Pro někoho jiného by to mohly být prostě jen nějaké cetky z umělé hmoty. Pro někoho jiného by prostě mohly vypadat jenom jako ceny za dobré známky. Ale pro mě to jsou připomínky života, který jsem zbožňovala, a dívky, již jsem byla, než jsem toho osudného dne vyšla z domu.

Když otevřu oči, jsem ve svém novém pokoji. Je v bytelném cihlovém domku v provlhlém a chladném městě jménem Birmingham v Anglii. Teče tady voda z každého ko-

houtku, studená nebo teplá, jak chcete. Nemusíte chodit na tržiště pro plynové bomby na ohřívání vody. Máme tady prostorné pokoje s nablýskanými dřevěnými podlahami plné velkých kusů nábytku a obrovitánskou televizi.

Na celém klidném předměstí plném zeleně je skoro úplné ticho. V ulicích si nehrají a nepokřikují žádné děti. V přízemí nejsou ženy, které by tam krájely zeleninu a klevetily s mojí matkou. Ani muži, kteří by pokuřovali a mluvili o politice. Někdy však, přestože nás oddělují ty tlusté stěny, slyším, jak někdo z rodiny pláče steskem po domově. Ale potom rozrazí domovní dveře otec a domem se rozléhá jeho dunivý hlas. „*Džání!*“ zavolá, „jak bylo dneska ve škole?“

Teď už si se slovy nehrajeme. Neptá se mě na školu, kterou on řídí a já navštěvuju. Ale v hlase má ustaraný podtón, jako by se bál, že tam nebudu, abych mu odpověděla. Protože tomu není tak dávno, co mě skoro zabili – prostě proto, že jsem se odvážila otevřeně promluvit o svém právu chodit do školy.

Byl to úplně obyčejný den. Chodila jsem do deváté třídy a noc předtím jsem zůstala příliš dlouho vzhůru a učila se na písémku.

Za svítání ke mně dolehlo zakokrhání kohouta, ale znovu jsem usnula. Dolehlo ke mně ranní volání k modlitbě z ne-daleké mešity, ale podařilo se mi schovat se pod peřinou. A když mě přišel probudit otec, předstírala jsem, že ho neslyším.

Potom přišla moje matka a jemně mi zatřásla ramenem.

„Probud' se, *příšó*,“ řekla. V paštštině, jazyce Paštunů, to znamená *kočičko*. „Je půl osmé a přijdeš pozdě do školy!“

Měla jsem zkoušku z vlastivědy. Tak jsem se rychle pomodlila k Bohu. *Jestli je to tvoje vůle, mohla bych být prosím nejlepší?* zašeptala jsem. *A díky za všechny dosavadní úspěchy!*

Naházela jsem do sebe trochu smažených vajíček s čapatí a zalila je čajem. Můj nejmladší bratříček Atal měl to ráno obzvlášť hubatou náladu. Stěžoval si na to, kolik pozornosti se na mě sesypalo, protože jsem se přimlouvala za to, aby dívky dostávaly stejné vzdělání jako chlapci, a můj otec si ho u stolu trochu dobíral.

„Až bude Malála jednoho dne předsedkyní vlády, můžeš jí dělat tajemníka,“ řekl.

Atal, náš rodinný šašek, předstíral, že se zlobí. „Ne,“ zakřičel, „ona bude dělat tajemnici *mně!*“

Kvůli tomu popichování už jsem však měla opravdu zpoždění a vyběhla jsem ze dveří, napůl snědenou snídaní na stole. Seběhla jsem příjezdovou cestu zrovna ve chvíli, kdy přijel školní autobus nacpaný ostatními dívkami na cestě do školy. Onoho úterního rána jsem do něj naskočila a na svůj domov jsem se ani neohlédla.

Jízda do školy netrvala dlouho, jen pět minut po silnici a podél řeky. Přijela jsem tam a zkouškový den proběhl stejně jako vždycky. Chaos města Mingora nás obklíčil svými troubícími klaksony a hlukem továren, zatímco jsme tiše pracovaly, skloněné nad papíry v mlčenlivém soustředění. Když den

končil, byla jsem unavená, ale šťastná. Věděla jsem, že se mi test povedl.

„Pojď tu počkat na druhou várku,“ navrhla Moníba, moje nejlepší kamarádka. „Aspoň si budeme moct ještě chvíli povídat.“ Vždycky jsme tam rády zůstávaly až na pozdější autobus.

Už celé dny ve mně hryzal zvláštní pocit, že se má stát něco špatného. Jednou v noci jsem začala přemýšlet o smrti. *Jaké to vlastně asi je být mrtvá?* Chtěla jsem to vědět. Byla jsem sama ve svém pokoji, tak jsem se obrátila k Mekce a zeptala se Boha. „Co se stane, až umřeme?“ zeptala jsem se. „Jaký to bude pocit?“

Kdybych zemřela, chtěla jsem být schopná lidem říct, jaký to byl pocit. „Malálo, ty trdlo,“ napomenula jsem sama sebe, „byla bys mrtvá a nemohla bys nikomu říct, jaké to je.“

Než jsem šla spát, zeptala jsem se Boha ještě na něco. *Mohla bych umřít jenom trošku a potom se vrátit, abych o tom mohla ostatním vyprávět?*

Ale přišel další krásný prosluněný den a pak další a ještě jeden. A už teď jsem věděla, že jsem si v písence vedla dobře. Ať už mi nad hlavou visel jakýkoli mrak, teď se začínal rozpouštět. Tak jsme se s Moníbou pustily do toho, co jsme dělaly vždycky: pěkně jsme si pokecaly. Jaký používá pleťový krém? Nešel jeden z učitelů na kúru proti plešatění? A když už jsme měly první test za sebou, jak těžký bude ten další?

Když ohlásili náš autobus, seběhly jsme ze schodů. Moníba si s ostatními děvčaty zahalila hlavu a tvář předtím, než

jsme vyšly za bránu a nastoupily do čekající *dyny*, bílého nákladáku, který sloužil Škole Chušhála Chána jako školní autobus. A řidič měl pro nás jako obvykle připravený kouzelnický trik, aby nás pobavil. Ten den nechal zmizet oblézek. Bez ohledu na to, jak jsme se snažily, nedokázaly jsme odhalit, v čem ten trik spočívá.

Nahrnuly jsme se dovnitř, dvacet dívek a dvě učitelky namáčkané ve třech řadách lavic táhnoucích se po celé délce *dyny*. Bylo tam horko, vlhko a žádná okna, jenom zažloutlá igelitová plachta, která se třepotala po stranách, jak jsme drkotali po přeplněných ulicích Mingory v dopravní špičce.

Ulice Hádží Baba byla jeden velký propletenec jasně barevných rikš, žen v povlávajících hábitech a mužů na skútrech, kteří zuřivě troubili a proplétali se provozem. Projeli jsme kolem prodavače podřezávajícího kuřata. Chlapce prodávajícího kornouty se zmrzlinou. Billboardu Ústavu doktora Humajúna pro transplantaci vlasů. S Moníbou jsme byly hluboce zabrané do hovoru. Měla jsem spoustu kamarádek, ale ona mi byla nejbližší, s ní jsem sdílela všechno. Toho dne, když jsme řešily, kdo bude mít ten semestr nejlepší známky, začala jedna z dívek zpívat a my ostatní jsme se přidaly.

Jen co jsme projeli kolem občerstvení Little Giants a minulí zatačku ani ne tři minuty od mého domu, dodávka se zastavila. Venku bylo zvláštní ticho.

„Dnes je tu takový klid,“ řekla jsem Moníbě, „kde jsou všichni?“

Potom už si nic nepamatuju, ale vyprávěli mi to takhle:

Před náš nákladák se postavili dva mladíci v bílých hábitech.

„Tohle je autobus Školy Chušhála Chána?“ zeptal se jeden z nich.

Řidič se zasmál. Jméno školy bylo vyvedené na boku černými písmeny.

Druhý mladík vyskočil na korbu a naklonil se dozadu, kde jsme všichni seděli.

„Která je Malála?“ zeptal se.

Nikdo nic neříkal, ale několik dívek se podívalo mým směrem. Zvedl paži a ukázal na mě. Některá z děvčat začala ječet a já jsem stiskla Moníbě ruku.

Která je Malála? Já jsem Malála a tohle je můj příběh.

ČÁST PRVNÍ

Před Tálibánem

Volná jako pták

Jsem Malála, holka, jako každá jiná – ačkoli na některé věci mám zvláštní nadání.

Jsem hypermobilní a umím si prokřupat klouby nejen na prstech u rukou, ale i na nohou. (A baví mě sledovat, jak se ostatní ošívají, když to dělám.) Dokážu přemoct v páce někoho dvakrát staršího než já. Mám ráda muffiny, ale ne bonbóny. A myslím si, že tmavé čokoládě by se vůbec nemělo říkat čokoláda. Nenávidím lilek a zelenou papriku, ale zbožňuju pizzu. Myslím, že Bella ze *Stmívání* je až příliš přelétavá a nechápu, proč si vybrala toho nudného Edwar-da. Jak říkáme s kamarádkami v Pákistánu, zas tak super pro ni nebyl. Make-up a doplňky mě nijak zvlášť neberou a nejsem žádná vyfintěná princeznička. Ale moje oblíbená barva je růžová a musím přiznat, že trávím dost času před zrcadlem a hraju si s vlasy. Když jsem byla menší, zkoušela jsem si zesvětlit pleť medem, růžovou vodou a buvolím mlékem. (Když si napatláte mléko na obličej, příšerně to smrdí.)

Tvrdím, že když se podíváte klukovi do batohu, vždycky tam bude mít binec, a když se mu podíváte na uniformu, bude špinavá. To není můj názor. Je to prostá skutečnost.

Jsem Paštunka, patřím k hrdému kmeni rozprostřenému po Afghánistánu a Pákistánu. Můj otec, Zijáuddín, a moje matka, Túr Pekáj, pocházejí z horských vesniček, ale po svatbě se přestěhovali do Mingory, největšího města ve Svátském údolí v severozápadním Pákistánu, kde jsem se narodila. Svát se proslavil tím, jak je v něm krásně, a jezdili tam turisté ze všech koutů, aby si prohlédli tamější vysoké hory, svěží zelené kopce a křišťalově čisté řeky.

Jméno jsem dostala po slavné mladé paštunské hrdince Malálaj, která byla svou odvahou pro své krajany vzorem.

Já ale na hádky nevěřím – i když mě můj čtrnáctiletý bratr Chušhál nesnesitelně otravuje. *Já* se s ním nehádám. To *on* se hádá se mnou. A já souhlasím s Newtonem: Proti každé akci vždy působí stejná reakce. Takže by se asi dalo říct, že když se se mnou Chušhál chce hádat, vyjdu mu vstříc. Hádáme se o televizní ovladač. O domácí práce. O to, kdo se líp učí. O to, kdo dojedl zbytek sýrových kuliček. O cokoli, co by vás mohlo napadnout.

Můj desetiletý bratr Atal mě otravuje o něco míň. A je docela dobrý v hledání kriketového míčku, když se nám vykutálí z hřiště. Jenom si občas vymýšlí vlastní pravidla.

Když jsem byla mladší a bratři začali chodit ven se mnou, měla jsem takový menší rozhovor s Bohem. *Bože, začala jsem, nezeptal ses mě, než jsi sem ty dva poslal. Nechtěl jsi vě-*

dět, jak se cítím. Občas jsou docela na obtíž, postěžovala jsem si Bohu. Když se chci učit, nadělají příšerný kravál. A když si ráno čistím zuby, buší na dveře koupelny. Ale já jsem se s nimi smířila. Když už je mám, můžeme si aspoň zahrát kriket.

Doma v Pákistánu naše trojice pobíhala jako utržená ze řetězu, proháněli jsme se uličkami kolem našeho domu, hráli si na babu anebo další hru jménem Mango, Mango, skákací hru *Čindach* (znamená to „Žába“) a na policajty a zloděje. Občas jsme zazvonili na něčí zvonek a pak utekli a schovali se. Nejradši jsme však měli kriket. Hráli jsme ho ve dne v noci v uličce vedle našeho domu nebo nahoře na ploché střeše. Když jsme si nemohli dovolit pořádný kriketový míček, vyrobili jsme si ho ze staré ponožky vycpané smetím. A branky jsme si nakreslili křídou na zeď. Protože Atal byl nejmladší, posílali jsme ho pro míček, když nám sletěl ze střechy. Někdy vzal i sousedovic míček, když už byl u toho. „No co?“ říkal. „Oni nám ho zase sebrali včera!“

Ale kluci jsou, no, kluci. Většina z nich není tak civilizovaná jako holky. A tak, když jsem na jejich klučičiny neměla náladu, chodila jsem dolů a zaklepala na stěnu mezi naším domem a domem, kde bydlela Safína. Dvě zaklepaní, to byl náš kód. Ona zaklepala v odpověď. Já jsem vysunula cihlu, a otevřela tak mezi našimi domy díru ve zdi a tou jsme si pak šeptaly. Někdy jsme chodily jedna ke druhé na návštěvu a sledovaly svůj oblíbený seriál, *Shaka Laka Boom Boom*, o klukovi s kouzelnou tužkou. Nebo jsme pracovaly na ma-

lých panenkách v krabici od bot, které jsme vyráběly ze sirek a kousků látky.

Se Safínou jsme si hrály tak od osmi let. Byla o pár let mladší než já, ale byly jsme si hodně blízké. Někdy jsme jedna druhou napodobovaly, ale jednou jsem měla pocit, že zašla příliš daleko, když se ztratila nejoblíbenější věc v mém vlastnictví – moje jediná hračka, růžový umělohmotný mobilní telefon, který mi dal táta.

Toho odpoledne, když jsem si šla hrát se Safínou, měla úplně stejný telefon! Tvrdila, že je její, že si ho koupila na bazaru. No, já jsem jí nevěřila a byla jsem moc rozzlobená na to, abych dokázala normálně uvažovat. Takže když se nedívala, sebrala jsem jí jedny náušnice. A den nato náhrdelník. Ty cetky se mi ani nijak zvlášť nelíbily, ale nemohla jsem si pomoci.

O pár dní později jsem přišla domů a máma byla tak naštvaná, že se na mě ani nepodívala. Našla ty kradené cetky v mojí malé skříňce a vrátila je. „Safína ode mě kradla první!“ křičela jsem. Ale matkou to nijak nepohnulo. „Ty jsi starší, Malálo. Měla bys jít příkladem.“ Odešla jsem do svého pokoje zahlcená hanbou. Ale to dlouhé čekání, než se táta vrátí z práce, bylo mnohem horší. On byl můj hrdina – odvážný a zásadový – a já byla jeho *džání*. Bude tak zklamaný.

On však ani nezvýšil hlas a nevyhuboval mi. Věděl, že už tak jsem na sebe dost tvrdá a nemusí mi nic vyčítat. Místo toho mě utěšil vyprávěním o chybách, které udělali velcí hrdinové, když byli malí. Hrdinové jako Mahátma Gándhí,

velký pacifista, a Muhammad Alí Džinnáh, zakladatel Pákistánu. Ocitoval mi rčení z příběhu, který mu řekl jeho otec: „Dítě je dítě, když je dítě, i kdyby to byl prorok.“

Myslela jsem na náš kodex *Paštunvální*, kterým se my Paštunové v životě řídíme. Jednou částí toho kodexu je *badal* – tradice pomsty –, podle které se na urážku musí odpovědět urážkou, na smrt smrtí a tak dál.

Já už jsem si vyzkoušela, jak chutná pomsta. A chutnala hořce. Tehdy jsem si přísahala, že *badal* už nikdy praktikovat nebudu.

Omluvila jsem se Safíně a jejím rodičům. Doufala jsem, že se Safína taky omluví a vrátí mi ten telefon. Ale neřekla ani slovo. A i když dodržet mou novou přísahu nebylo vůbec snadné, o svém podezření ohledně toho, kde se můj telefon nachází, jsem se nezmínila.

Se Safínou jsme se rychle zase skamarádily a znovu se pustily s dětmi z naší čtvrti do her plných pobíhání. Tehdy jsme bydleli v části města dost daleko od centra. Za naším domem bylo travnaté prostranství poseté tajemnými rozvalinami – sochami lvů, rozbitými sloupy staré *stúpy* a stovkami obrovských kamenů, které vypadaly jako obří dešťníky – tam jsme v létě hrávali *parpartuni*, hru na schovávanou. V zimě jsme stavěli sněhuláky, dokud nás matky nezavolaly na šálek horkého čaje s mlékem a kardamomem.

Kam až mi paměť sahá, byl náš dům vždycky plný lidí: sousedů, příbuzných a přátel mého otce – a nekonečného sledu bratranců a sestřenic. Přijížděli z hor, kde vyrostli naši rodiče, nebo z vedlejšího města. I když jsme se přestěhovali z našeho malinkatého prvního domu a já jsem dostala svůj „vlastní“ pokoj, sotva patřil jen mně. Jako by tam na zemi neustále spala nějaká sestřenice. To proto, že jednou z nejdůležitějších částí *Paštunváli* je pohostinnost. Jako Paštun musíte vždycky mít otevřené dveře pro návštěvy.

Moje matka se scházela se ženami na verandě za domem a tam vařily a smály se a povídaly si o nových šatech, špercích a ostatních ženách z okolí, zatímco otec sedával s muži v mužském obývacím pokoji, kde popíjeli čaj a bavili se o politice.

Často jsem se zatoulala od hrátek s ostatními dětmi, po špičkách se proplížila ženskou částí domu a připojila se k mužům. Tehdy mi připadalo, že právě tam se děje něco vzrušujícího a důležitého. Nevěděla jsem přesně, co to je, a v žádném případě jsem nerozuměla politice, ale cítila jsem, že mě k vážnému mužskému světu něco táhne. Vždycky jsem vysedávala tátovi u nohou a nasávala do sebe jejich konverzaci. Moc ráda jsem poslouchala, jak muži debatují o politice. Ale nejvíc se mi na tom líbilo jen sedět mezi nimi a nechat se hypnotizovat jejich řečmi o velkém světě za hranicemi našeho údolí.

Nakonec jsem vždycky vyšla z místnosti a chvíli se zdržela mezi ženami. Jejich svět se na pohled i na poslech od toho

mužského lišil. Ozýval se tam něžný, důvěrný šepot. Někdy i zvonivý smích. Ale nejvíc mě ohromovalo tohle: jejich šály a závoje byly pryč. Dlouhé tmavé vlasy a krásné tváře – dobarvené rtěnkou a hennou – byly příjemné na pohled.

Skoro každý den svého života jsem sledovala, jak ty ženy dodržují *pardu*, podle níž se na veřejnosti zahalují. Některé, jako moje matka, si prostě tvář zakryly závojem – tomu se říká *nikáb*. Ale jiné na sobě měly *burku*, dlouhý volný černý hábit, který je zakrýval od hlavy k patě, takže jim nebyly vidět ani oči. Některé zacházely tak daleko, že nosily i černé rukavice a ponožky, aby neukazovaly ani kousek kůže. Viděla jsem, že se po těch ženách vyžaduje, aby chodily několik kroků za manželky. Viděla jsem, že jsou nucené při setkání s mužem sklopit zrak. A viděla jsem starší dívky, které si hrávaly s námi, zmizet za závoji, jakmile vstoupily do puberty.

Ale pozorovat, jak si ty ženy teď jen tak uvolněně povídají – tváře zářící svobodou – bylo jako zahlédnout úplně nový svět.

Nikdy jsem neměla talent na kuchyňské práce – musím uznat, že jsem se snažila vykroutit z krájení zeleniny nebo mytí nádobí, kdykoli to šlo –, tak jsem se tam dlouho nezdržovala. Ale jak jsem odbíhala, vždycky jsem přemýšlela nad tím, jaké to je, žít takhle v utajení.

Ten život pod vrstvami látky mi nepřipadal fér ani pohodlný. Už odmala jsem rodičům říkala, že bez ohledu na to, co dělají ostatní dívky, *já* si tvář nikdy takhle zahalovat nebudu. Můj obličej byl mojí totožností. Moje matka, která je dost zbožná a uznává tradice, byla v šoku. Naši příbuzní si mys-

leli, že je to ode mě odvážné. (A někteří, že je to drzost.) Ale otec řekl, že si můžu dělat, co chci. „Malála bude žít volně jako pták,“ říkal každému.

Tak jsem vyběhla zpátky k ostatním dětem. Obzvláště, když přišel čas na soutěže v pouštění draka, při kterých se kluci obratně snažili přerážnout provázky draků svých soupeřů. Byla to vzrušující hra, plná nepředvídatelných úniků a strmých pádů. Byl to pro mě krásný, ale taky trochu melancholický pohled, sledovat, jak se nádherní draci řítí k zemi.

Možná proto, že jsem v nich viděla budoucnost, která bude přerážnutá úplně stejným způsobem – prostě proto, že jsem holka. Navzdory tomu, co říkal můj otec, jsem věděla, že až budeme se Safínou starší, bude se od nás očekávat, že budeme vařit pro svoje bratry a uklízet po nich. Budeme se moci stát lékařkami, protože ženské lékařky byly potřeba kvůli ženským pacientkám. Nemůžeme však být právníčky, módní návrhářky nebo umělkyně – nebo cokoli jiného, o čem jsme snily. A nebudeme moct vyjít z domu bez doprovodu příbuzného mužského pohlaví.

Když jsem se dívala, jak moji bratři vybíhají na střechu, aby pustili draky, zamyslela jsem se nad tím, jak volná kdy budu moct být.

Ale už tehdy jsem věděla, že jsem tátova oblíbenkyně. To byla u pákistánské dívky docela vzácnost.

Když se v Pákistánu narodí chlapeček, je to důvod k oslavě. Strílí se do vzduchu. Do kolébky se dávají dary. A chlapcovo jméno se vpíše do rodokmene. Když se však narodí

holčička, rodiče nikdo nenavštěvuje a ženy matce jenom projevují soucit.

Můj otec na ty zvyklosti nebral ohledy. Viděla jsem svoje jméno – psané jasně modrým inkoustem – přímo mezi mužskými jmény našeho rodokmenu. To moje tam bylo první ženské jméno za tři sta let.

V dětství mi zpíval písničky o mojí známé pašunské jmenovkyni. „*Malálaj z Maiwandu,*“ zpíval. „*Povstaň znovu, aby Paštunové porozuměli písni cti. Tvoje poetická slova dokáží obrátit svět. Prosím, povstaň znovu.*“ Když jsem byla malá, nechápala jsem, co to znamená. Ale jak jsem vyrůstala, došlo mi, že Malálaj byla hrdinka a někdo, ke komu můžu vzhlížet, a chtěla jsem se od ní něco naučit.

A když jsem se v pěti letech začala učit číst, otec se často před přáteli vychloubal: „Podívejte na tu holku. Ta jednou vystoupá až do nebe!“ Předstírala jsem, že jsem v rozpacích, ale otcova chvála pro mě vždycky byla to nejcennější na světě.

Ještě v jedné věci jsem měla mnohem větší štěstí než ostatní holky: můj otec řídil školu. Byla to prostá budova, kde nebylo nic víc než tabule a křídly – a stála přímo vedle smrduté řeky. Ale pro mě to byl ráj.

Rodiče mi říkali, že ještě než jsem uměla mluvit, měla jsem ve zvyku vbatolit se do prázdných tříd a přednášet. Pořádala jsem přednášky ve své vlastní žvatlavé hatmatilce. Někdy mi dovolili sedět ve třídě, když probíhala výuka některých starších ročníků. Udíveně jsem valila oči, když jsem poslouchala, co je učili. Když jsem byla větší, toužila jsem po tom, nosit

školní uniformy, ve kterých jsem viděla každý den přijíždět starší dívky: *šalvár kamíz* – dlouhou tmavě modrou košili a volné bílé kalhoty – a bílý šátek.

Otec tu školu založil tři roky před tím, než jsem se narodila, a byl tam učitelem, účetním a ředitelem – navíc ještě školníkem, pomocníkem a vrchním technikem. Šplhal na žebřík, aby vyměnil žárovky, a lezl do studny, když se rozbila pumpa. Když jsem viděla, jak mizí v té studni, rozplakala jsem se, protože jsem si myslela, že už se nikdy nevrátí. Tehdy jsem to nechápala, ale dnes už vím, že jsme nikdy neměli dost peněz. Když jsme zaplatili nájem a výplaty, na jídlo nám toho moc nezbývalo, takže jsme často neměli nijak velké večere. Ale ta škola byla tátovým snem a my jsme v něm všichni moc rádi žili.

Když konečně přišel čas na to, abych do školy začala chodit i já, byla jsem tak natěšená, že jsem se sotva ovládala. Dalo by se říct, že jsem ve škole vyrostla. Škola byla můj svět a můj svět byl naše škola.

Každé jaro a podzim v průběhu svátků malého a velkého Ídu navštěvovala moje rodina jedno z mých nejoblíbenějších míst na světě: Šanklu, horskou vesničku, kde vyrostli moji rodiče. Naložení dárky pro příbuzenstvo – vyšívanými šály, krabicemi růžových a pistáciových bonbonů a léků, které se ve vesnici nedaly sehnat – jsme došli na autobusové nádraží v Mingoře, kde se tlačilo skoro celé město a všichni čekali na svůj spoj.

Naskládali jsme dary – spolu s pytli mouky a cukru, příkrývkami a kufry, které s sebou braly ostatní rodiny – na střechu autobusu na jednu velkou hromadu. Potom jsme se nasoukali dovnitř na čtyřhodinovou jízdu klikatými vyježděnými silničkami do hor. První čtvrtinu cesty byla silnice sledem zatáček, které přesně sledovaly řeku Svát na jedné straně a tiskly se ke strmým útesům na straně druhé. Moji bratři s nesmírným potěšením vyhlíželi a pak nám ukazovali vraky vozidel, která se zřítila do údolí pod námi.

Autobus stoupal čím dál výš, vzduch začal být mrazivě os-

trý. Nakonec jsme už neviděli nic než hory. Jednu horu, další horu, horu a malý výřez oblohy.

Spousta lidí v Šankle byla hodně chudá a neměli tam moderní zařízení jako nemocnice nebo obchodní domy, ale když jsme přijeli, naše rodina vždycky uspořádala velkou slavnost. Ta všem přišla obzvlášť vhod při malém Ídu, kterým končí měsíc trvající denní půst ramadánu. Byly tam misky s kuřetem a rýží, špenát a jehněčí maso, velká šťavnatá jablka, hezké žluté dortíky a velká konvice sladkého čaje s mlékem.

I když mi bylo jen sedm nebo osm, pokládali mě za sofistikovanou dívku z města a sestřenice a bratřenci si mě někdy dobírali za to, že nerada chodím bosa a nosím šaty z bazaru, ne ušité doma jako oni. Měla jsem městský přízvuk a mluvila městským slangem, takže si mysleli, že jsem moderní. Kéž by jen tušili. Lidé z opravdových měst jako Pěšávar nebo Islámábád by si mysleli, že jsem zaostalá i já.

Ale když jsem byla ve vesnici, žila jsem jako venkovanka. Ráno jsem vstávala se zakokrháním kohouta, nebo když jsem uslyšela klepání talířů, jak ženy dole začaly mužům připravovat snídani. Potom se z domů vyhrnuly všechny děti, aby přivítaly den. Jedli jsme med přímo z úlu a zelené švestky se solí. Nikdo z nás neměl žádné hračky ani knížky, tak jsme skákali panáka a hráli kriket ve strouze.

Odpoledne chodili kluci na ryby a my holky jsme hrály svou oblíbenou hru: na svatbu. Vybraly jsme si nevěstu a potom ji připravovaly na obřad. Ověsily jsme ji náram-

ky, nákotníky a náhrdelníky, nalíčily jí tvář a ruce nabarvily hennou. Jakmile byla připravená na ženicha, předstírala, že pláče, a my jsme ji hladily po vlasech a utěšovaly. Někdy jsme se svalily na zem smíchy.

Ale život v horách nebyl pro ženy nic snadného. Nebyly tam žádné pořádné obchody, žádné univerzity ani nemocnice nebo doktorky, ani čistá voda nebo elektřina od vlády. Spousta mužů odjela z vesnice pracovat na stavbě silnic nebo v dolech někde daleko. Ti pak posílali domů peníze, kdykoli mohli. Občas se už nevrátili.

I vesnické ženy si musely zakrývat tvář, kdykoli vycházely z domu. A nesměly se potkat nebo mluvit s muži, kteří nebyli jejich blízcí příbuzní. Žádná z nich neuměla číst. Ani moje matka, která ve vesnici vyrostla, číst neuměla. Pro ženu v mojí zemi není negramotnost nic neobvyklého, ale vidět mámu, hrdou a inteligentní ženu, jak si nemůže ani pořádně přechíst ceny na tržišti, bylo pro nás obě zdrojem nikdy nevyřčeného smutku.

Mnoho dívek z vesnice – včetně většiny mých vlastních sestřenic – nechodilo do školy. Někteří z otců své dcery ani nepovažují za plnohodnotné členy rodiny, protože je stejně v raném věku provdají a ony se odstěhují k rodině svého manžela. „Proč posílat dceru do školy?“ říkají často. „Na to, aby se starala o domácnost, přece vzdělání nepotřebuje.“

Lidem starším než já jsem nikdy neodmlouvala. V mojí kultuře se starším musí vždycky projevovat úcta – i když nemají pravdu.

Když jsem ale viděla, jak těžký život ty ženy mají, byla jsem z toho zmatená a smutná. Proč se s ženami v naší zemi zachází tak špatně?

Zeptala jsem se na to otce a on mi řekl, že v Afghánistánu, který ovládá skupina jménem Tálibán, to mají ženy ještě horší. Dívčí školy tam vypálili a všechny ženy musí nosit strohou *burku*, hábit zahalující je od hlavy k patě jen s malým obdélníčkem průhledné látky přes oči. Ženy tam mají zakázáno smát se nahlas nebo lakovat si nehty a stávalo se, že je zbili a zavřeli do vězení jen za to, že vyšly ven bez mužského příbuzného.

Otrásla jsem se, když mi to říkal, a děkovala Bohu, že žiju v Pákistánu, kde jsem i jako dívka mohla svobodně chodit do školy.

Tehdy jsem o Tálibánu slyšela poprvé. Jen jsem si neuvědomovala, že nejsou jenom v Afghánistánu. Jedna jejich odnož fungovala v Pákistánu nedaleko od nás v kmenovém pásmu (říká se mu FATA). Někteří z nich byli Paštunové jako my a už brzy měli na moje prosluněné dětství vrhnout temný stín.

Ale otec mi řekl, ať si nedělám starosti. „Já budu tvoji svobodu bránit, Malálo,“ řekl, „jen nepřestávej snít.“

Kouzelná tužka

Když mi bylo osm let, měl už můj otec víc než osm set studentů ve třech školních areálech – základní škole a dvou středních, jedné pro chlapce, jedné pro děvčata – takže naše rodina konečně měla dost peněz na to, aby si pořídila televizi. Tehdy jsem začala být posedlá myšlenkou na kouzelnou tužku. Ten nápad jsem dostala z *Shaka Laka Boom Boom*, toho seriálu, na který jsme se se Safínou dívaly po škole. Byl o klukovi jménem Sandžu, který mohl přivést na svět cokoli jen tím, že to nakreslil. Když měl hlad, nakreslil si misku s kari a ona se objevila. Když byl v nebezpečí, nakreslil si policistu. Byl to takový malý hrdina, neustále bránil lidi v nebezpečí.

V noci jsem se modlila: *Bože, prosím, dej mi Sandžuovu tužku. Nikomu to neřeknu. Jen mi ji nech v šuplíku. Použiju ji k tomu, aby byli všichni šťastní.* Jakmile jsem tu modlitbu dokončila, vždycky jsem šuplík okamžitě zkontrolovala. Ale tužka tam nikdy nebyla.

Jednou odpoledne kluci nebyli doma a máma mě požádala, abych vyhodila nějaké šlupky od brambor a skořápky

od vajec. Došla jsem k výsypce jen asi ulici od našeho domu, nakrčila nos, když jsem se přiblížila, oháněla se po mouchách a dávala si pozor, abych ve svých slušných botách do něčeho nešlápla. Kéž bych tak měla Sandžuovu kouzelnou tužku. Všechno bych to vygumovala: ten puch, krysy, obří horu hnijícího jídla. Když jsem odpadky vysypávala na hromadu, zahlédla jsem nějaký pohyb. Nadskočila jsem.

Byla to dívka v mém věku. Vlasy měla rozčuchané a zplihlé a kůži pokrytou boláky. Třídila odpad na hromady, na jednu plechovky, na druhou lahve. Opodál z té hromady nějakí kluci lovili kovy pomocí magnetů na provázcích. Chtěla jsem na ně promluvit, ale bála jsem se.

Později toho dne, když se táta vrátil domů, jsem mu o těch dětech na smetišti řekla a odtáhla jsem ho k nim. Mluvil k nim mírným hlasem, ale stejně utekly. Zeptala jsem se ho, proč nebyly ve škole. Řekl mi, že ty děti živí své rodiny. To, co našly, prodávaly za pár rupií. Kdyby šly do školy, jejich rodiny by zůstaly o hladu. Cestou domů jsem si všimla, že má na tváři slzy.

Věřím tomu, že v každém zlu je kousek dobra, že pokaždé, když se objeví někdo zlý, Bůh pošle i někoho dobrého. Tak jsem se rozhodla, že nastal čas si s Bohem o tom problému promluvit. *Milý Bože*, napsala jsem v dopise. *Viš, že některé děti se musí přebrabovat v odpadcích?* Zarazila jsem se. Samozřejmě že to ví! Potom mi došlo, že to, že jsem je viděla *já*, byla jeho vůle. Ukazoval mi, jak mohl vypadat můj život, kdybych nechodila do školy.

Až do té doby jsem věřila, že svět může změnit kouzelná tužka. Teď jsem však věděla, že to *já* budu muset něco udělat. Netušila jsem, co. Ale požádala jsem Boha o *sílu a odvahu na to, abych ze světa udělala lepší místo*. Podepsala jsem svůj dopis, přivázala ho ke kusu dřeva, položila na něj pampelišku a pustila ho po potoce, který se vlévá do řeky Svát. Tam ho Bůh určitě najde.

Bez ohledu na to, jak moc jsem já chtěla pomoci těm dětem ze skládky, moje matka chtěla pomoci každému. Začala odkládat kůrky od chleba do misky na okenní parapet. Hned vedle nechávala hrnec rýže s kuřetem. Ten chleba byl pro ptáky. To jídlo pro chudou rodinu z naší ulice.

Jednou jsem se jí zeptala, proč pořád rozdává jídlo. „Víme, jaké to je mít hlad, *píšó*,“ řekla. „Nikdy se nesmíme zapomenout podělit o to, co máme.“

Takže jsme se dělili o *všechno*, co jsme měli. Dokonce i dům jsme sdíleli se sedmičlennou rodinou, která procházela těžkým obdobím. Měli sice platit otci nájem, ale častěji jim spíš on půjčoval peníze. A přestože otcova škola ve skutečnosti vlastně žádný zisk nepřinášela, poskytoval v ní víc než sto míst zdarma pro chudé děti. Přál si, aby jich mohl přijmout víc. Moje matka mezitím začala několika dívkám každé ráno u nás doma připravovat snídani. „Jak se mají něco naučit,“ říkala, „když budou mít prázdné žaludky?“

Jednoho dne jsem si všimla, že někteří z našich dlouholecných studentů přestali chodit do školy. Zeptala jsem se otce, kde jsou. „Ach, *džání*,“ řekl, „někteří z bohatších rodičů od-

hlásili děti ze školy, když zjistili, že tu chodí do třídy se syny a dcerami lidí, kteří jim uklízí dům nebo perou prádlo.“

Byla jsem sice malá, ale dost stará na to, abych měla pocit, že to není správné, a že když odejde příliš platících studentů, bude to znamenat pro naši školu a naši rodinu těžké časy. Nevěděla jsem však, že se blíží ještě větší hrozba – nejen pro naši rodinu a školu, ale pro celý Pákistán.

Varování od Boha

Jednoho podzimního dne, když jsem byla pořád ještě na prvním stupni základní školy, se nám začaly otrásat lavice. „Zemětřesení!“ křičeli jsme. Vyběhli jsme ven, někteří zakopávali jeden přes druhého, jak jsme se drali úzkými dveřmi a shlukovali se kolem učitelů kvůli pocitu bezpečí jako kuřátka kolem matky kvočny. Některé z dívek plakaly.

Žili jsme v oblasti, kde k zemětřesením docházelo často, ale tohle vypadalo jinak. I po našem návratu do třídy se budovy dál trásly. Dunění nepřestávalo. Slečna Ulfát, moje vůbec nejoblíbenější učitelka, nám řekla, ať zůstaneme v klidu. Ujistila nás, že za chvíli bude po všem. Ale když jen pár minut po tom prvním udeřilo další silné zemětřesení, poslali nás domů.

Když jsem dorazila do domu, našla jsem matku sedět na dvorku (kde se cítila nejvíc v bezpečí, protože nad sebou neměla žádnou střechu). Recitovala verše ze Svatého Koránu a po obličeji jí stékaly slzy. Otřesy pokračovaly ještě po setmění a pokaždé, když se vrátily, vyběhla matka ven a trvala

na tom, že musíme jít s ní. Otec jí říkal, ať neděsí děti, ale my už jsme stejně byli z toho, že se nám země třese pod nohama, strachy bez sebe!

Ukázalo se, že to zemětřesení z 8. října 2005 bylo jedno z nejhorších v historii. Dosáhlo 7,6 stupňů Richterovy stupnice a bylo cítit až v Kábulu a Dillí. Dozvuky pokračovaly ještě aspoň měsíc. Našemu městu, Mingoře, se zemětřesení z větší části vyhnulo, ale oblast severního Pákistánu, včetně naší milované Šankly, úplně zničilo.

Když se nám konečně ozvali tamější příbuzní a přátelé, říkali, že si mysleli, že nastal konec světa. Popisovali rachot kamenů valících se z hor, a jak se všichni řítili ze svých domů a recitovali Svatý Korán, výkřiky, když se propadaly střechy, a kvílení buvolů a koz. Byli vyděšení. A pak, když ta zkáza konečně přestala, čekali na pomoc.

Vláda si dala na čas, ale od záchranářů z konzervativního náboženského uskupení s názvem Tehrík-e-Nafáz-e-Šaría-e-Muhammadí (TNSM), neboli Hnutí za prosazování islámského práva pod vedením Súfího Muhammada a jeho zetež Maulány Fazlulláha, jim pomoc dorazila okamžitě.

Nakonec se pokusila zapojit i vláda a dostala se tam humanitární pomoc od Američanů (kteří měli jednotky a helikoptéry v nedalekém Afghánistánu). Většina dobrovolníků a lékařů pocházela z organizací napojených na militantní skupiny jako TNSM. To oni pomohli vyklidit a znovu vybudovat zničené vesnice. To oni vedli modlitby a pohřbívali těla. To oni se ujali velké části jedenácti tisíc osiřelých dětí.

V naší kultuře sirotky většinou adoptují příbuzní, ale to zemětřesení bylo tak ničivé, že vyhladilo celé rodiny, nebo je připravilo úplně o všechno, takže neměly prostředky na to, aby se staraly o další děti. Mnoho z těch sirotek se nastěhovalo do fundamentalistických *madras*.

Mulláhové z TNSM hlásali, že to zemětřesení bylo varováním od Boha. Že pokud se nenapravíme a nezavedeme *šariú*, neboli islámské právo, budou následovat přísnější tresty.

Dlouhou dobu po zemětřesení byla celá země v šoku. Byli jsme zranitelní. Což znamenalo, že pro kohokoli se zlými úmysly pak bylo mnohem snazší využít strach celého národa pro vlastní zisk.

První přímá hrozba

Každé ráno, když jsme s kamarádkami procházely branou školy, stál naproti přes ulici nějaký muž a mračil se na nás. Potom jednou večer dorazil k nám domů spolu se šesti staršími z naší komunity. Dveře jsem otevřela já. Tvrdil, že je *muftí*, islámský učenec, a že má s naší školou problém. Když se ten *muftí* a starší nahrnuli do našeho malého domku, otec mě odehnal do vedlejšího pokoje, ale slyšela jsem každé slovo.

„Reprezentuji tu řádné muslimy,“ oznámil *muftí*, „a všichni si myslíme, že vaše dívčí střední škola je rouhání. Měl byste ji zavřít. Dospívající dívky nemají co chodit do školy. Měly by žít v *pardě*.“ Tenhle *muftí* byl zjevně pod vlivem *maulány*, který provozoval nelegální rádiostanici. Jejím prostřednictvím dával kázání a spílal lidem, jejichž chování považoval za „neislámské.“

Co ten *muftí* nevěděl, ale my ano, bylo, že otcovu školu tajně navštěvovala jeho vlastní neteř.

Zatímco můj otec debatoval s *muftím*, ozval se jeden ze

starších. „Slyšel jsem, že nejste pobožný,“ oslovil mého otce, „ale máte v domě Korány.“

„Samozřejmě že máme!“ odpověděl otec. „Jsem muslim.“

Muftí se opět vložil do hovoru a stěžoval si na to, že dívky vcházejí do školy stejnou branou jako muži. Tak můj otec vymyslel kompromis: starší dívky budou používat jiný vchod.

Muftí nakonec ustoupil a skupinka odešla. Ale i když se za nimi zavřely dveře, svíral se mi žaludek. S tvrdohlavými, pyšnými paštunskými muži jsem vyrůstala. Všeobecně platilo, že jakmile Paštun prohraje hádku, nikdy na to nezapomene. A nikdy neodpustí.

I když jsem byla ještě dítě, věděla jsem, že se ten muž mýlí. Korán, naši svatou knihu, jsem studovala od svých pěti let. A rodiče mě po škole posílali do *madrasy* na hodiny náboženství. Byla to otevřená mešita, kde se holky a kluci učili o Svatém Koránu společně. Nesmírně mě bavilo učit se arabskou abecedou. Milovala jsem ty podivné a tajemné tvary písmen, zvuk modliteb, když jsme je všichni společně recitovali, a příběhy o tom, jak žít podle Alláhova učení.

Učila nás žena. Byla vlídná a moudrá. Pro mě byla *madrasa* místem výhradně náboženské výchovy. Ostatní věci jsem se učila ve Škole Chušála Chána. Ale pro mnoho z těch dětí byla ta *madrasa* jediným místem, kam kdy budou chodit do školy. Žádné další předměty se učit nebudou: žádnou chemii, ani matematiku, ani literaturu. Naučí se jen arabštinu, aby mohli recitovat Svatý Korán. I když se neučili, co ta slova vlastně znamenají, jen jak je říct.

Nad tím rozdílem jsem moc nepřemýšlela, to až později, po *mufího* návštěvě u nás doma. Jednoho dne jsem si hrála s ostatními dětmi v uličce vedle našeho domu, a když jsme si vybírali týmy na kriket, jeden z kluků řekl, že nechce, abych hrála v jeho týmu.

„Naše škola je lepší než vaše,“ prohlásil, jako by se tím všechno vysvětlovalo.

Ani trochu jsem s ním nesouhlasila. „To moje škola je lepší.“

„Tvoje škola je špatná,“ nenechal se odradit. „Nekráčí po rovné stezce islámu.“

Nevěděla jsem, co si o tom myslet, ale věděla jsem, že nemá pravdu. Moje škola byla ráj.

Protože uvnitř Školy Chušhála Chána jsme se vznášeli na křídlech vědění. V zemi, kde ženy nesmí na veřejnost bez mužského doprovodu, jsme na stránkách svých knih cestovaly široko daleko. V zemi, kde si mnoho žen neumí přečíst cenovky na tržišti, jsme se učily násobilku. V místě, kde si, jakmile se dostaneme do puberty, budeme muset zahalit hlavu a skrýt se před chlapci, se kterými jsme si od malička hrály, jsme pobíhaly volně jako vítr.

Nevěděly jsme, kam nás vzdělání zavede. Chtěly jsme jen příležitost v klidu se učit. A to jsme taky dělaly. Šílený svět si za zdmi školy mohl vyvádět, co chtěl. Uvnitř jsme směly být samy sebou.

Jakmile jsme ve třídě odložily brašny, nestaraly jsme se o nic jiného než ostatní školou povinné děti: Kdo dostane nejlepší známku z dnešního testu a kdo bude o přestávce s kým sedět?

Zakládala jsem si na tom, že jsem na prvním stupni skoro každý rok vyhrála cenu pro nejlepší studentku. Považovali mě za jednu z nejlepších – a byla jsem ředitelova dcera – a některé z holek si myslely, že mezi těmi dvěma věcmi možná je nějaká souvislost. Ale můj otec si zase zakládal na tom, aby se mi nedostávalo žádného zvláštního zacházení. Což bylo všem jasné, když mi bylo asi devět a na školu nastoupila nová dívka.

Jmenovala se Malka-e-Núr a byla chytrá a odhodlaná, ale ani zdaleka jsem si nemyslela, že bude tak chytrá jako já. Takže když se poslední den toho školního roku oznamovaly výsledky, byla jsem jako omráčená. Ona získala první místo a já skončila druhá.

Když si přebírala svou cenu, zdvořile jsem se usmívala, ale jakmile jsem dorazila domů, vyhrkly mi slzy. Když mě uviděl otec, utěšoval mě, ale ne tak, jak jsem chtěla. „Je dobré být druhá,“ řekl, „protože se naučíš, že když můžeš vyhrát, můžeš i prohrát. A měla by ses naučit být dobrá i v prohrávání, nejen ve vyhrávání.“

Byla jsem moc mladá – a moc tvrdohlavá –, abych jeho slova docenila. (A abych řekla pravdu, pořád jsem radši první.) Ale po tomhle pololetí jsem se učila obzvláště pilně, abych se tímhle způsobem nemusela poučovat už nikdy!

Další z mých pravidelných starostí spočívala v tom, jestli se na mě Moníba zlobí. Byla moje nejlepší kamarádka, knihomol jako já, skoro moje dvojče. Seděly jsme spolu vzdychky, když to šlo – v autobuse, o přestávce, ve třídě – a ona mě

dokázala rozesmát jako nikdo jiný. Ale často jsme se hádaly a vždycky kvůli tomu samému: když mezi nás vstoupila jiná holka.

„Kamarádíš se s ní, nebo se mnou?“ zeptala se Moníba, když jsem se o přestávce posadila vedle někoho jiného.

„Moníbo,“ řekla jsem, „vždyť jsi mě ignorovala!“

Nejhorší bylo, když se mnou Moníba odmítala mluvit. To jsem se na ni pak zlobila za to, že se ona zlobí na mě! Tyhle roztržky někdy trvaly celé dny. Nakonec mi vždycky až moc chyběla, a tak jsem převzala za tu hádku zodpovědnost. (Jako by to vždycky byla moje vina!) Ona se potom legračně zašklebila a obě jsme dostaly záchvat smíchu a na hádku zapomněly. Dokud se mezi nás nedostala další holka.

Jak by místo, kde jsem se toho tolik naučila a tolik se nasměla, mohlo být špatné?

ČÁST DRUHÁ

Stín nad naším údolím

Rádio Mulláh

Jednou večer jsem byla u našich příbuzných v Mingoře, když jsem uslyšela z rádia podivné vzlykání.

Ženy si po dlouhém dni vaření pustily k úklidu rádio. Já jsem jako obvykle dělala, co jsem mohla, abych nemusela mýt nádobí, ale při zvuku tak zvláštního pláče jsem toho nechala.

Nejdřív to znělo jen jako další *imám* rozdávající rady o tom, jak žít ctnostným životem. *Přestaňte kouřit*, říkal mužům. *A denně se modlete*. Ženy souhlasně zamumlaly, máma mezi nimi.

Potom se rozplakal. *Přestaňte poslouchat hudbu*, prosil. *Přestaňte chodit do kina*. *Přestaňte tančit*. *Přestaňte*, žadonil, *nebo Bůh sešle další zemětřesení, aby nás všechny potrestal*. Některé z žen se rozbředly. Děsivé vzpomínky na zemětřesení z předchozího roku měly ještě v živé paměti. Některé z nich pochovaly děti a manžely a stále ještě držely smutek.

Věděla jsem, že to, co tenhle rádiový *mulláh* tvrdí, není pravda. Zemětřesení je vědecky vysvětlitelný geologický jev,

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.